

Maas, metrica *Odelor* lui B. a fost studiată de editor cu cea mai mare minuțiozitate. În notările metrice s-a folosit de semnele convenționale propuse de P. Maas a căror listă o găsim la p. 23* precum și de unele propuneri ale lui Wilamowitz (*Griech. Verskunst*, p. 393). Acest capitol se împarte în mai multe secțiuni: A. studiază structura dactiloeipitritelor și schemele strofelor și epodelor din triade; B. dactiloiambii, puțini la număr (frg. din *Oda* 19); C. metrii eolici, adică glyconeii, hendecasilabii etc.; D. iambii, folosiți în cîntece de factură mai puțin pretențioasă, în cîteva hyporheme și cîntece erotice; E. dactili, strecurați printre metrii eolici din cîteva *Ode*; F. ionici. În același capitol editorul acordă o deosebită atenție atît silabelor anceps, care fac punte de legătură între cola (p. 29*), cît și locului cezurilor.

Ediția este completată cu o listă a tuturor edițiilor și studiilor asupra operei lui B. pînă în 1957, cu mărturii despre viața și opera poetului, un indice al papirilor și un indice de nume.

Pentru această ediție de înaltă ținută științifică B. Snell s-a consultat adesea cu E. Lobel, editorul fragmentelor papiriace ale operei lui B. publicate prima oară în seria papirilor de la Oxyrhynchus. Cu privire la întregirile propuse, editorul nu le-a mai indicat printr-un semn special, așa cum procedase Blass, în cazul cînd a fost absolut sigur pe lecțiune. În schimb a notat toate completările la cuvintele foarte mutilate. Fiecare fragment este precedat de schema metrică și însoțit de un bogat aparat critic, care conține variante ale lecțiunilor din manuscrise și propuneri deosebite de cele ale editorului, majoritatea aparținînd lui E. Lobel.

A. Piatkowski

ANDOCIDE, *L'orazione De reditu*. Introduzione e Commento a cura di Umberto Albini. (Testi Greci e Latini con Commento filologico editi dagli Istituti di Filologia classica e di Storia antica dell'Università di Firenze I), Firenze, Felice Le Monnier, 1961, 120 pagini, în -8°. Prețul L. 1200.

Andocide nu e o figură de prima mărime în elocvența greacă și nu poate susține comparația cu Lysias, Isocrates, Demosthene sau Eshine. Dar evenimentele tragice la care a luat parte precum și caracterul lui Andocide fac din cele trei discursuri conservate de la el, toate vorbite pentru propria lui cauză, documente umane de mare valoare, capabile să arunce o vie lumină asupra împrejurărilor dramatice în care a trăit.

Noul editor și comentator al textului cuvîntării *Despre reîntoarcere*, strălucit cunoscător al literaturii timpului, ne prezintă într-o introducere substanțială (p. 7—25) pe Andocide în împrejurările în care a trăit.

Editarea textului orațiunii *Despre reîntoarcere* urmează introducerii (p. 35—41). Albini caută să aprofundeze studiul neregularităților, anomaliilor unor expresii din text spre a le justifica, evitînd astfel coniecturile riscate. Cele șase manuscrise care ne-au păstrat textul (A B L M Z Q) au fost de mai multe ori și bine colaționate de editorii anteriori, astfel încît Albini nu găsește că e locul să facă o nouă colațiune. De acest lucru el s-a convins colaționînd manuscrisul A.

Partea cea mai valoroasă și personală a lucrării lui Albini este fără îndoială Comentariul (p. 43—110), care e foarte amplu față de dimensiunile reduse ale discursului *Despre reîntoarcere* al lui Andocide (28 de paragrafe). Ne vine greu să dăm o idee despre amploarea observațiilor, care cuprind mai ales retorica (figuri și reguli) și gramatica: vocabular, sintaxă, construcții gramaticale specifice lui Andocide și compararea lor cu formele la alți prozatori atici ai epocii, fie oratori sau alții. Și aluziile istorice sînt scoase în evidență. Numai prin citirea lor se poate

obține o imagine a bogăției de observații judicioase, care vin de la un cunoscător familiarizat cu limba oratorilor atici și cu realitățile istorice contemporane.

Trei indici măresc eficacitatea consultării lucrării la Albini. Primul indice conține denumirile grecești (40 la număr), care s-ar fi putut dubla și tripla cu ușurință, fără a produce dificultăți tipografice. Al doilea indice cuprinde termenii retorici (20 cuvinte), iar al treilea numele de savanți moderni (137 nume) citați în introducere și comentariu; acești doi indici sînt compleți. Lucrarea profesorului Albini este de recomandat atît specialiștilor, cît și tuturor acelor pe care îi interesează istoria Greciei și retorica în secolul al IV-lea.

Terminăm recenzia noastră exprimîndu-ne dorința ca să apară cît mai curînd, îngrijit de același autor, textul comentat al celorlalte două orațiuni ale lui Andocide: *Despre mistere* și *Despre pace*, primul fiind cel mai complet și cel mai important ca document uman și istoric dintre cele trei discursuri conservate ale lui Andocide.

Aram M. Frenkian

XÉNOPHON, *Banquet. Apologie de Socrate*. Texte établi et traduit par François Ollier. Paris, Société d'édition « Les Belles Lettres », 1961, 121 p. (în cea mai mare parte duble).

Volumele colecției « Budé » se succed, dar nu se aseamănă. După o ediție ca aceea a *Politicii* aristotelice, îngrijită de Aubonnet, caracterizată printr-o introducere de proporțiile unei monografii și printr-un amplu aparat de note (cf. *Studii Clasice*, III, p. 463—465), ultimul fascicul din operele lui Xenofon, pregătit de Fr. Ollier și închinat *Banchetului* și *Apologiei*, ne readuce la tipul celor mai vechi publicații din serie, în care — dacă se exceptă dialogii platonici editați de Robin — textele apăreau stinghere, între un cuvînt-înainte sumar și un număr restrîns de note explicative, plasate în josul paginilor mai curînd pentru echilibrarea textului grec cu cel francez decît pentru lămurirea cititorului. Amîndouă extremele fiind de evitat, mi se pare că preferința trebuie totuși să meargă spre efortul de erudiție, dacă ne gîndim la caracterul colecției și la serviciile pe care e chemată să le aducă. Dacă ar mai fi vreo îndoială în această privință, e de ajuns să rechemăm în minte aprobarea unanimă cu care a fost salutată apariția atîtor autori din seria greacă, din numărul cărora mă mulțumesc să amintesc Herodotul lui Legrand, exemplar în atîtea privințe.

Fără să fie superficială, « notița » ediției pe care o semnalez poate fi deci caracterizată ca « sumară ». Aceasta înseamnă că, după rapide indicații cu privire la subiectele celor două opusculi, după considerații asupra compoziției lor a căror utilitate nu poate fi contestată, dar care sînt poate prea lungi în raport cu proporțiile notiței în ansamblu, autorului îi rămîne prea puțin răgaz spre a se ocupa de ceea ce s-ar fi cuvenit să-l intereseze cu precădere: raportul celor două opusculi cu scrierile corespunzătoare ale lui Platon și, în ultimă instanță, ceea ce filologii germani obișnuiesc să numească « der echte und der xenophontische Sokrates ». Ambele probleme sînt expediate în cîteva cuvinte, cititorului doritor să se lămurească în privința lor opunîndu-i-se, în primul caz, un *non liquet*, în cel de-al doilea nici măcar atît.

În stabilirea textului Fr. Ollier s-a lăsat călăuzit de criterii eclecticice. Din manuscrisele numeroase (dar mediocre) ale *Banchetului*, datînd în cea mai mare parte din sec. XV, luarea lui aminte nu se îndreaptă cu precădere asupra nici unuia, deși arată a fi colaționat personal, după fotografii, doi *Ambrosiani* (Q și R), ambii din sec. al XV-lea. Între clasificarea lui Schenkl, îndeobște adoptată în edițiile mai vechi, dar respinsă încă de acum o jumătate de veac de Castiglioni, și noua stemă a învățatului italian, autorul *Mirajului spartan* nu se crede îndrep-